

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 19 § i upphovsrättslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att upphovsrättslagen ändras så att upphovsmännens rätt till ersättning för utlåning av exemplar av verk till allmänheten skall omfatta utlåning från allmänna bibliotek. Ändringen genomförs så att det undantag som anger att utlåning från ett allmänt bibliotek inte berättigar till ersättning stryks i bestämmelsen om ersättningsrätt.

Ändringen följer av den omtolkning av uthyrnings- och utlåningsdirektivet som Europeiska kommissionen gjorde 2002.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2007 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 2007.

MOTIVERING

1 Nuläge och föreslagna ändringar

Enligt artikel 1 i direktivet om uthyrnings- och utlåningsrättigheter och vissa upphovsrätten närstående rättigheter inom det immaterialrättsliga området 92/100/EEG, nedan *uthyrnings- och utlåningsdirektivet*, skall medlemsländerna införa en rätt att medge eller förbjuda uthyrning och utlåning av original och andra exemplar av upphovsrättsligt skyddade verk och de andra alster som avses i uthyrnings- och utlåningsdirektivet.

Enligt artikel 5.1 och 5.2 i uthyrnings- och utlåningsdirektivet får medlemsstaterna föreskriva undantag från denna ensamrätt vad gäller offentlig utlåning, förutsatt att åtminstone upphovsmän får ersättning för utlåningen. Enligt en bestämmelse i artikel 5.3 får medlemsstaterna också undanta vissa kategorier av inrättningar från skyldigheten att betala ersättning för utlåningen.

När man i Finland gjorde ändringar i upphovsrättslagen (404/1961) utgående från uthyrnings- och utlåningsdirektivet genom en lag 1995 (446/1995), bibehölls begränsningen i upphovsrätten i fråga om utlåning till allmänheten i lagens 19 § 1 mom. och i paragrafens 4 mom. togs in en

bestämmelse enligt vilken upphovsmannen har rätt till ersättning för utlåning av verk till allmänheten, med undantag för alster av byggnadskonst, konsthantverk eller konstindustri. Samtidigt föreskrevs dock att rätt till ersättning saknas, om utlåningen äger rum vid offentliga bibliotek eller bibliotek som betjänar forskning eller undervisningsverksamhet. Grunden för undantaget ligger i ett yttrande som kommissionen gjorde den 9 november 1992 i samband med antagandet av den gemensamma ståndpunkten om direktivet. Enligt yttrandet är allmänna bibliotek, universitet och läroanstalter sådana kategorier av inrättningar som kan undantas från skyldigheten att betala ersättning.

Kommissionen har sedermera granskat tillämpningen av utlåningsrättigheten i medlemsstaterna och bl.a. i sin rapport om rättigheter vad gäller offentlig utlåning i Europeiska unionen (KOM (2002) 502 slutlig) konstaterat att alla eller största delen av de inrättningar som idkar utlåning till allmänheten inte kan undantas från ersättning. Kommissionen hänvisade här särskilt till de allmänna biblioteken. I fråga om Finland konstaterade kommissionen att alla allmänna bibliotek och bibliotek för forsknings- och utbildningsändamål är

undantagna.

I början av 2000-talet inledde kommissionen flera rättsliga förfaranden mot medlemsländerna för felaktig eller bristfällig tillämpning av utlåningsrättigheten. Den 22 december 2004 gav kommissionen Finland en officiell anmärkning om bristfälligt genomförande av direktivet i fråga om den ersättning som skall betalas upphovsmännen för bibliotekslån. Kommissionen preciserade sitt yttrande från 1992 och förklarade att yttrandet inte innebär att de tre kategorierna av inrättningar kan undantas separat eller alla tillsammans; vilka kategorier som undantas beror på deras innehåll. Kommissionen konstaterade också att det på basis av de uppgifter som de finska myndigheter givit inte är möjligt att häva påståendet enligt vilket alla kategorier av inrättningar som bedriver offentlig utlåningsverksamhet är undantagna från bestämmelserna om rättigheter vad gäller utlåning.

I Finlands svar till kommissionen den 16 februari 2005 konstaterades av det undantag som gäller betalning av utlåningsersättning i 19 § 4 mom. i upphovsrättslagen med beaktande av de faktiska förhållandena i Finland i dag är jämförelsevis omfattande. Finland meddelade att den finska regeringen kommer att föreslå en ändring av nämnda lagrum så att det föreskrivna undantaget i fråga om ersättningsrätt vid utlåning till allmänheten inte längre skall gälla de allmänna biblioteken. I denna regeringsproposition föreslås att ovan relaterade ändring genomförs.

Rätten att få ersättning för utlåning skall gälla utlåning från kommunernas allmänna bibliotek. Rätten till ersättning skall fortfarande inte gälla utlåning som äger rum vid bibliotek som betjänar forskning eller undervisningsverksamhet. Rätten till ersättning skall således tillämpas på utlåning till allmänheten när den volymmässig är ytterst betydande. I de allmänna bibliotekens verksamhet är utlåning av verk det överlägset vanligaste sättet att använda verk.

Vid tillämpning av bestämmelsen om ersättningsrätt i upphovsrättslagen avses med utlåning i enlighet med artikel 1.3 i uthyrnings- och utlåningsdirektivet upplåtelse för bruk under en begränsad tid utan direkt eller indirekt ekonomisk eller

kommersiell nytta när upplåtelsen sker genom inrättningar som är tillgängliga för allmänheten. I enlighet med stycke 13 i direktivets ingress omfattar utlåning inte tillhandahållande av material för informationssökning och annat utnyttjande i bibliotekets utrymmen.

Ersättningsrätten skall omfatta alla de kategorier av verk vilka får lånas från allmänna bibliotek med stöd av 19 § 1 mom. i upphovsrättslagen. Utlåning av exemplar av filmverk och dataprogram skall fortfarande basera sig på ensamrätt och förutsätta tillstånd av rättsinnehavaren.

I praktiken skall rätten till ersättning gälla upphovsmän till verk i tryckt form som utlånats från kommunernas allmänna bibliotek och upphovsmän till musikaliska verk i utlånade fonogram. Ersättningar skall redovisas till upphovsmän som är medborgare i stater som hör till uthyrnings- och utlåningsdirektivets influensområde, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Frågor som gäller en mer omfattande internationell tillämpning utreds separat.

För tydlighets skull finns det skäl att i lagen ta in en övergångsbestämmelse, enligt vilken ersättning för utlåning från offentliga bibliotek kan påyrkas endast för utlåning som äger rum efter lagens ikraftträdande.

2 Propositionens konsekvenser

Upphovsmän till skyddade verk har efter lagens ikraftträdande rätt till ersättning för utlåning till allmänheten från allmänna bibliotek. Regeringen anser att det aktuella förslaget är det ändamålsenligaste och mest ekonomiska sättet att ordna den utlåningsersättning som förutsätts i uthyrnings- och utlåningsdirektivet, dvs. att ett anslag för ersättningarna och kostnaderna för ersättningsystemet tas in i statsbudgeten. I budgetpropositionen för 2007 föreslås att det reserveras ett anslag för ändamålet. I fortsättningen skall anslag reserveras i statsbudgeten varje år.

I enlighet med artikel 5.1 i uthyrnings- och utlåningsdirektivet har medlemsstaterna frihet att bestämma om ersättningen med hänsyn till sina kulturfrämjande syften. Dessa syftet beaktas i fråga om tillämpningsområdet för

utlåningsersättningen, den regionala tillämpningen och ersättnings storlek.

Upphovsrechtsorganisationerna sörjer för redovisningen av ersättningarna till de inhemska och utländska rättsinnehavarna.

De administrativa arrangemangen kring ersättningen torde i praktiken kräva att man fastställer en minsta ersättning liksom även en största ersättning som betalas till en enskild upphovsman. Överenskommelse om de förfaranden som skall iakttas i frågan träffas mellan undervisningsministeriet och upphovsrechtsorganisationerna, som sörjer för redovisningen av ersättningarna.

De kommunala biblioteken och eventuellt länsstyrelserna åsamkas extra arbete på grund av de utlåningsuppgifter som skall ges för varje upphovsman och som behövs vid redovisningen av ersättningarna. Strävan är att minimera detta arbete vid planeringen av systemet. Krav på utlåningsersättningar från enskilda upphovsmän hänvisas till upphovsrechtsorganisationerna.

Införandet av utlåningsersättningen förutsätter information till kommunerna och kommunernas biblioteksförvaltning när det gäller de praktiska arrangemangen.

3 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid undervisningsministeriet. Ett utfrågnings- och diskussionsmöte om propositionsförslaget ordnades i augusti 2006 och följande företrädare för de allmänna biblioteken och de organisationer som företräder upphovsmän till verk som utlånas från allmänna bibliotek blev ombudade att ge muntliga och skriftliga kommentarer: Finlands Svenska Författareförening rf, Finlands Författarförbund rf, Finlands facklitterära författare rf, Finlands översättar- och tolkförbund rf, Grafia rf, Konstnärsgillet i Finland rf, Finlands Fotoorganisationers Centralförbund, Finnfoto rf, Finlands Tonsättare rf, Sävelltät ja Sanoittajat Elvis ry, Finlands Biblioteksforening, Helsingfors stadsbibliotek – de allmänna bibliotekens centralbibliotek.

Bland företrädarna för upphovsmännen rådde bred enighet till stöd för att rätten till utlåningsersättning ordnas på föreslaget sätt,

även om de ansåg det i statsbudgeten föreslagna anslaget underdimensionerat.

Finlands facklitterära författare rf ansåg att upphovsmän till undervisnings- och forskningslitteratur och därmed jämförbar litteratur diskrimineras om undantaget gällande ersättningsrätten kvarstår i lagen i fråga om bibliotek som betjänar forskning och undervisningsverksamhet. Ojämligheten följer också av att användning i läsesal inte omfattas av ersättning.

Företrädare för biblioteksbranschen uttryckte oro över de svårigheter som hänför sig till de praktiska arrangemangen i samband med utlåningsersättningen och den ökade arbetsmängden. Den finansiering som kommer via statsbudgeten, och som dock inte får sänka bibliotekens statsandelar, ansågs vara en riktig lösning.

Många kommentarer gällde de praktiska arrangemangen, som inte förutsätter bestämmelser i lag. Motiveringarna i propositionen har preciserats på basis av de kommentarer som givits om propositionsutkastet.

Tillämpningsområdet för den föreslagna lagstiftningslösningen överensstämmer med det svar som Finland gav kommissionen i februari 2005 och baserar sig på övervägandena i samband med utarbetandet av svaret enligt vilka rätten till ersättning för utlåning uttryckligen skall gälla utlåning som sker vid allmänna bibliotek.

4 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2007. Avsikten är att de ersättningar som föranleds av utlåning från allmänna bibliotek skall finansieras med ett anslag som tas in i statsbudgeten.

5 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft vid ingången av 2007.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av 19 § i upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i upphovsrättslagen av den 8 juli 1961 (404/1961) 19 § 4 mom., sådant det lyder i lag 446/1995, som följer:

19 §

Upphovsmannen har rätt till ersättning för utlåning av exemplar av verk till allmänheten, med undantag för alster av byggnadskonst, konsthantverk eller konstindustri. Ersättning kan påyrkas endast för utlåning som har ägt rum under de tre föregående kalenderåren. Rätt till ersättning saknas dock, om utlåningen äger rum vid

bibliotek som betjänar forskning eller undervisningsverksamhet.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Enligt denna lag kan ersättning för utlåning från offentliga bibliotek påyrkas endast för utlåning som äger rum efter lagens ikraftträdande.

Helsingfors den 12 september 2006

Republikens President

TARJA HALONEN

Undervisningsminister *Antti Kalliomäki*

Lag

om ändring av 19 § i upphovsrättslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i upphovsrättslagen av den 8 juli 1961 (404/1961) 19 § 4 mom., sådant det lyder i lag
446/1995, som följer:

Gällande lydelse

19 §

Upphovsmannen har rätt till ersättning för utlåning av exemplar av verk till allmänheten, med undantag för alster av byggnadskonst, konsthantverk eller konstindustri. Ersättning kan påyrkas endast för utlåning som har ägt rum under de tre föregående kalenderåren. Rätt till ersättning saknas dock, om utlåningen äger rum vid offentliga bibliotek eller bibliotek som betjänar forskning eller undervisningsverksamhet.

Föreslagen lydelse

19 §

Upphovsmannen har rätt till ersättning för utlåning av exemplar av verk till allmänheten, med undantag för alster av byggnadskonst, konsthantverk eller konstindustri. Ersättning kan påyrkas endast för utlåning som har ägt rum under de tre föregående kalenderåren. Rätt till ersättning saknas dock, om utlåningen äger rum vid bibliotek som betjänar forskning eller undervisningsverksamhet.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Enligt denna lag kan ersättning för utlåning från offentliga bibliotek påyrkas endast för utlåning som äger rum efter lagens ikraftträdande.